

LA POBRESA ALS ESTATS UNITS

Luis de Sebastián

- 1. Pobresa en una societat rica: dades i estadístiques*
- 2. La cara de la pobresa als Estats Units*
- 3. Mecanismes generadors de pobresa*
- 4. La ideologia entorn de la pobresa i els seus remeis*
- 5. La reforma del “welfare” i el combat contra la pobresa*
- 6. El qüestionament del capitalisme americà*

Notes

Apèndix

Luis de Sebastián és catedràtic d'ESADE, Universitat Ramon Llull; membre de l'àrea social de Cristianisme i Justícia.

1. POBRESA EN UNA SOCIETAT RICA

Segons dades de l'Oficina del Cens dels Estats Units¹, el 1995 hi havia en el país 36,5 milions de persones considerades pobres. Als Estats Units són pobres les persones que viuen per sota de la línia de la pobresa que està establerta en 13.000 dòlars/any per a una família de quatre persones. Representen el 13,8% de la població censada. Això correspon a *set milions i mig de famílies* o el 10,8 de les famílies americanes.

És molt o poc? A la Unió Europea es compten 57 milions de pobres o persones que viuen per sota la línia de la pobresa. Representa el 17% dels habitants de la Unió, que deuen tenir un ingrés net inferior a la meitat de l'ingrés mitjà vigent en el país. (A Espanya, segons aquesta mesura, serien pobres les persones que tinguessin un ingrés net anual de menys d'un milió de pessetes.)² En tot cas, tant a la Unió Europea com als Estats Units, l'existència d'aquest nombre de pobres és lamentable. Però sobretot és injust en països on hi ha tanta riquesa i tant malbaratament.

El problema de la pobresa als Estats Units és particularment important perquè representa l'ombra de la resplendor i el contrapunt dels acords amb els quals es presenta a Europa el model del capitalisme americà. L'ingrés per càpita anual dels Estats Units era, el 1995, de 26.000 dòlars (gairebé el doble que el d'Espanya). Sense gairebé desocupació –4,7% de la població econòmicament activa, al final de 1997–, amb uns anys de creixement sostingut sense inflació, *semblaria que es donen les condicions necessàries i suficients per eliminar la pobresa*. Però no és així. Els pobres formen una part substancial de la societat nord-americana i constitueixen un resultat essencial del model. La pobresa als Estats Units ens hauria d'advertir dels mals del model de capitalisme desenfrenat que es continua tractant de desenvolupar en aquest país i que cada vegada més es pretén copiar a Europa. Allò no és Xauxa, el model americà té grans costos i ben reconeguts de privació i sofriment humà. En aquest Quadern tractarem d'aproximar-nos a aquesta realitat i analitzar les causes del fenomen, els remeis que s'hi estan posant i les perspectives per al futur.

Dades bàsiques de la pobresa

Les dades de l'Oficina del Cens dels Estats Units, que recullen dades sobre els individus i les famílies censades, mostren que de 1994 a 1995 les mesures tradicionals de pobresa assenyalen resultats millors. El 1995 hi havia 1,6 milions menys de pobres que el 1994 i la taxa de pobresa s'havia reduït del 14,5 al 13,8%, un any després. De tota manera, la taxa de pobresa és més gran que fa trenta anys, quan, com a resultat de les mesures socials de J. F. Kennedy i sobretot de Lyndon Johnson amb el seu “Programa per a una Gran Societat” (Great Society Program), es va reduir al 10%, des del 22% que havia arribat el 1959³. A partir del presidents reformistes, Reagan i Bush, la taxa de pobresa ha augmentat constantment fins als nivells actuals que semblen estabilitzats.

Per altres mesures de pobresa es constata el mateix estancament. El nombre, per exemple, de persones que no gaudeixen de cap tipus de seguretat mèdica es manté entorn dels 40 milions de persones –el 15,4% de la població–. La taxa de pobres entre els immigrants (persones censades nascudes fora dels EUA) es mantenia el 1995 al nivell anterior de 22,2%. Al final de 1996, les

estadístiques del país constataven un descens del 2% en els ingressos setmanals mitjans entre desembre i gener⁴. Aquestes estadístiques globals pinten un quadre ben clar de la situació:

*L'economia dels EUA està en el seu cinquè any de recuperació. Els beneficis augmenten, els tipus d'interès estan sota control i la desocupació és baixa. Però les brillants estadístiques tendeixen a tapar el preocupant augment d'americans que treballen i viuen en una situació de pobresa. Mentre que els treballadors que més ingressen gaudeixen d'una constant millora dels ingressos, els treballadors més pobres estan perdent terreny. Encara més, les seves esperances de pujar des del graó més baix de l'escala professional són més minses que mai no ho havien estat, perquè l'avenç en la nova era tecnològica depèn cada vegada més de qualificacions que els treballadors pobres no tenen. Quan el Congrés es prepara per dur a terme retallades en els programes socials, des del Medicare a la beneficència, els treballadors pobres poden descobrir forats més grans en la xarxa de seguretat dels programes socials amb els quals compten per anar endavant.*⁵

2. LA CARA DE LA POBRESA ALS ESTATS UNITS

1. Raça

Les dades ens permeten traçar una imatge-robot dels pobres nord-americans. Per raça la situació es perfila de la manera següent:

		1995	1994
Negres	9,872	29,3%	30,6%
Asiàtics i Pacífic	4,411	14,6%	14,6%
Origen Hispànic	8,754	30,3%	30,7%
Blancs (no hispans)	16,267	8,5%	11,7%
(en milers de persones)			

Tot i que la meitat dels pobres són blancs (16 milions que equivalen al 44% del total), gairebé la tercera part (30%) de tots els ciutadans de color negre i dels d'origen hispanoamericà són pobres. Mentre que dels blancs americans (excloent-ne els d'origen hispà) només el 8,5% és pobre.

La pobresa, per tant, té una *incidència relativa més gran entre els negres i els hispans*: els descendents dels esclaus africans i dels camperols llatinoamericans emigrats al paradís. És veritat que molts d'ells estarien pitjor en els seus països d'origen. Però les condicions materials no ho són tot a la vida, i molts emigrants es degraden vivint en una pobresa relativa i una exclusió que no tindrien en el seu país. A la taula es veu que la sort dels habitants americans d'origen hispànic no ha millorat gaire el 1995. I això que l'estadística es refereix només als emigrants legals. Si es comptessin els centenars de milers d'il.legals, la incidència de la pobresa en aquest grup, sens dubte, seria més gran.

2. Edat

L'edat també és un element diferenciador en el món dels pobres. La incidència de la pobresa entre els joves és més grans que entre els adults. El 40 per cent dels pobres són persones menors de 18 anys. Els vells estan millor: només el 9,11% dels pobres són persones de 65 anys o més grans. La pobresa als EUA té cara de jove. La meitat (48%) dels pobres crònics són nens. Els nens són les víctimes més grans del sistema.

Distribució de les persones pobres per edat (en milers de persones)			
	1995		% del grup
1994			
Menors de 18 anys	14,665	20,8%	21,8%
De 18 a 24 anys	4,553	18,3%	18,0%
De 25 a 34 anys	5,196	12,7%	13,2%
De 35 a 44 anys	4,064	9,4%	10,6%
De 45 a 55 anys	2,470	7,8%	7,8%
De 55 a 65 anys	2,159	10,3%	11,4%
Més de 65	3,318	10,5%	11,7%

Podem veure aquesta realitat d'una altra manera segons les dades de la taula anterior. Per grups o colles d'edat, com es diu de vegades, la major incidència de pobresa es produeix entre els més joves, 20,8% del grup de menys de 18 anys⁶. No és sorprenent perquè hi ha comprès tot l'univers dels nens i els adolescents. Més sorprenent és que en una colla de límits més estrets (de 18 a 24 anys) la incidència és quasi igual (18,3%). Els nens, adolescents i joves fins als 24 anys representen més de la meitat del total de persones pobres, el 53%. Considerant aquesta situació, Lester Thurow escrivia:

*La despesa pública en els més grans no és una qüestió d'iniquitat i privacions. El 1970 el percentatge de les persones grans que vivien en pobresa era més gran que en cap altre grup de la població. Ara hi ha menys pobres entre els grans que en cap altre grup de la població. Per a moltes persones, als Estats Units, el nivell de vida augmenta quan es jubilen.*⁷

Thurow parla d'una espècie d'explotació dels més joves per part dels grans en el sentit que aquests, que tenen més grapa política, influeixen perquè la despesa pública es canalitzi cap als jubilats i no es toqui per cap concepte. Aquest panorama és diferent del que tenim a Espanya. La diferència és que governs successius dels Estats Units han estat reforçant les pensions no contributives i engreixant les contributives. Els jubilats formen un lobby o grup de pressió molt fort, nombrós, ben organitzat, que té molt a guanyar en una acció col·lectiva i amb temps suficient per organitzar-la. Han millorat molt la seva sort i no podem objectar-ho. El que fa falta és que s'atengui aquest altre grup menys organitzat, més amorf i caòtic que són els joves, amb menys interès per la política, que no voten i "passen" de moltes coses. Els governs senten menys pressió de part seva per canalitzar la despesa pública cap a ells.

3. Domicili

Per zona residencial també hi ha diferències. Els pobres es concentren a les parts antigues, al centre històric de les ciutats. Més de la meitat dels 28 milions de pobres urbans (57%) viuen en aquestes zones antigues, decadents, mal mantingudes i mal cuidades i, per tant, de poc valor immobiliari i ja abandonades pels negocis i els habitatges de la classe mitjana. A les àrees rurals més endarrerides es concentren els 8 milions de pobres restants.

4. Geografia

Per zones geogràfiques els pobres es reparteixen tal com es pot veure a la taula següent, que divideix el país en grans zones:

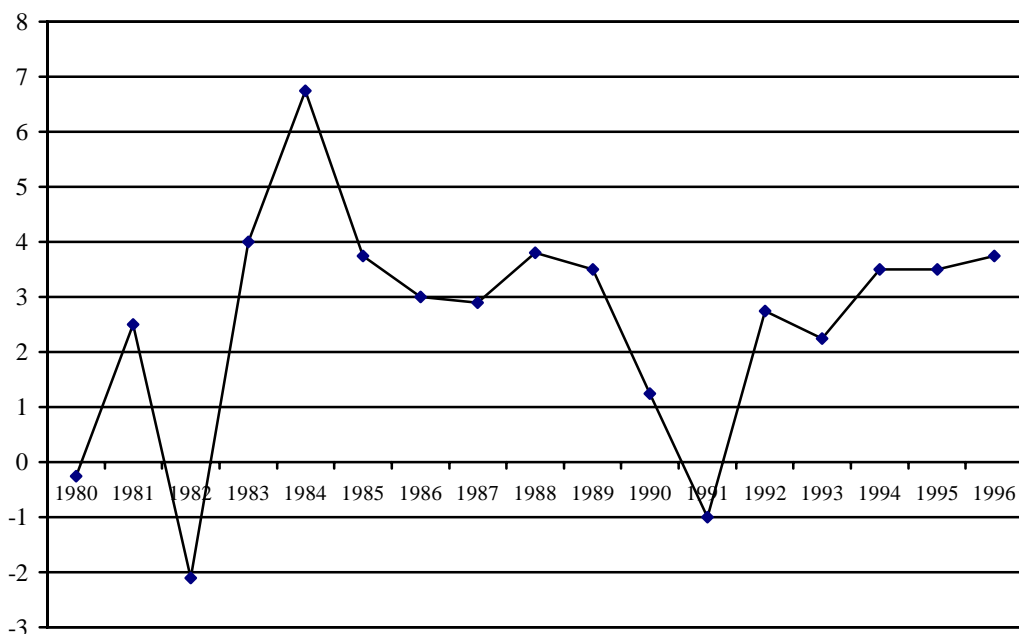
Població considerada pobra en diverses regions (en milers de persones)		
	1995	% de
població		
Nord-est	6,445	12,5%
Oest-mitjà	6,785	11,0%
Sud	14,458	15,7%
Oest	8,736	14,9%

Com es pot apreciar, la pobresa es concentra més al sud, al territori del sud profund Confederat, de plantacions de cotó i d'extensa esclavitud. Comprèn els estats d'Arkansas, Louisiana, Mississipí, Tennessee, les Carolines, etc. *Al sud viuen el 40% dels pobres americans*, que representen el 15,7% dels habitants d'aquests estats, una taxa de pobresa més gran que la mitjana nacional. L'oest, tot i que és molt ric, amb Califòrnia, Nevada, Nueva México, Texas, etc., té molts emigrants llatinoamericans i molta pobresa entre ells, cosa que fa que també la taxa de pobresa estigui per sobre de la mitjana nacional.

La foto robot del prototipus de pobre americà és *una jove negra –o mestissa– que viu en un estat del Sud, mare soltera amb quatre o cinc anys d'escolaritat bàsica, sense feina i ajudada pel welfare system* (sistema de beneficència). És el tipus més freqüent entre els pobres. Si trobem una persona així tenim moltes probabilitats que tinguem davant una persona realment pobra. Les joves pobres semblen una característica del futur estat de la societat, si l'abandonem a la dinàmica que ja funciona als Estats Units.

3. MECANISMES GENERADORS DE POBRESA

Creixement del PIB 1980-1996

Els últims 25 anys el país ha tingut llargs períodes de creixement amb dues recessions: la de 1980-1982 (“la recessió de Reagan”) i la de 1991 (la recessió de Bush, que va donar la victòria als demòcrates). El ritme de creixement, 2,5% de mitjana anual durant els 17 últims anys, ha estat bo per a una economia madura, com és la dels Estats Units. Per l’“efecte embassament” els salaris de tot el món haurien d’haver crescut d’una manera semblant. Doncs bé, les dades demostren que la distribució del creixement, mesurat pel de l’ingrés nacional, ha estat desigual.

Distribució de l’Ingrés Nacional (en milers de persones)		
<i>Grup d’ingressos</i>		<i>1967</i>
<i>1995</i>		
El 20% d’ingressos menors	4%	4%
El 60% d’ingressos mitjans	52%	46%
El 20% d’ingressos més grans	43%	49%
El 5% d’ingressos més grans	16%	22%
<i>Font: Us Bureau of the Census, Enquesta de població, Març 1996</i>		

Mentre el quintil⁸ d’ingressos menors s’ha mantingut amb la mateixa quota de repartiment de l’ingrés nacional en aquests trenta anys i els tres quintils mitjans han vist com baixava la seva quota del 52 al 46%, el quintil d’ingressos més grans ha vist augmentada la seva quota del 43 al

49%, i dins d'aquest grup, el 5% amb ingressos més grans, els realment rics, han augmentat la seva quota del 16 al 22%. En resum, el 5% més ric s'emporta el 22% de la renda nacional i el 20% més pobre només el 4%. Aquest patró de distribució és un dels més injustos del món, més propi d'un país subdesenvolupat que d'una economia industrial avançada i un país que es vanagloria de la fortalesa de la seva democràcia.

Encara més, la distribució de l'ingrés s'ha deteriorat especialment per a la classe mitjana, que constituïa la base del “somni americà”, que era un somni d'igualtat d'oportunitats i de progressiva elevació de les classes treballadores. Ara s'ha escrit un llibre: “Qui va robar el somni?”⁹, que reconeix que la situació és ben diferent del que es venia a Europa en temps d’“El repte americà” del francès Shervan Schreiber. El batalló dels pobres no es nodreix solament dels emigrants i dels fills de les mares solteres. Molts vénen de les capes d'ingressos menors de la classe mitjana que cada vegada s'estan empobrint més.

El procés de deteriorament de la distribució de la renda i la riquesa des del punt de mira de la gran classe mitjana americana és un dels factors dinàmics que genera la pobresa en el país. Això és un dels costos essencials del “model americà” que haurien de tenir en compte els qui pretenen importar-lo a Europa.

A la taula següent es veu el perfil dels guanys dels grups socials a través de les declaracions de l'impost per ingressos del treball. Als Estats Units es considera que una família obligada a declarar i que guanya menys de 20.000 dòlars (uns tres milions de ptes. anuals) és una família de “working poor” (pobres que treballen).

Classificació de les classes per les declaracions de l'IRPF 1993		
<i>Ingrés anual declarat</i> <i>%del total</i>	<i>Núm. de declaracions</i>	
Menys de 3.100.000 pts	44,5 milions	45%
Entre 3.100.000 i 11.600.000 pts	45,7 milions	47%
Més de 11.600.000 pts	7,8 milions	8%
Total	98 milions	
<i>Font: Barlett and Steele. 1996. América: Who stole the dream? P.xi</i>		

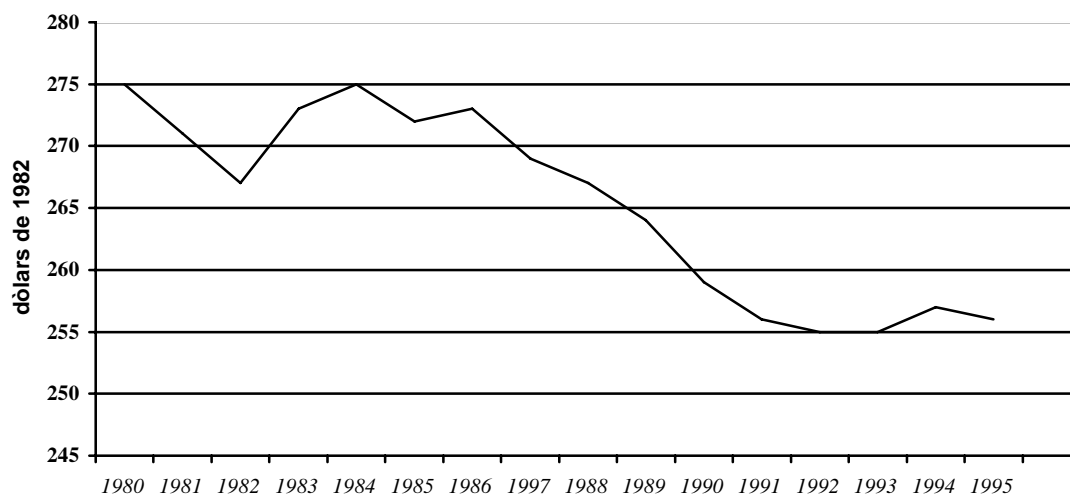
3.1. L'evolució dels salaris

Aquesta distribució desigual de la renda només pot ser el resultat d'una notable disparitat en l'evolució dels salaris i les remuneracions dels treballadors i empleats.

Una enquesta del Philadelphia Inquirer sobre 20 de les 500 empreses que figuren a Fortune –en indústries que van des de tractors a ordinadors, de gasoses a sabó– mostra que els salaris i les bonificacions dels executius més ben pagats s'ha disparat en una mitjana del 951 per cent entre 1975 i 1995, o sigui cinc vegades la taxa d'inflació. En comparació, la mitjana dels guanys de més de 73 milions de treballadors i empleats de totes les empreses privades... només va pujar el 142 per cent, per sota la taxa d'inflació acumulada durant el període, que va ser del 183 per cent. La mitjana dels salaris anuals el 1995 (20.559 dòlars) és inferior en 3.529 dòlars al valor real del salari mitjà el 1975 que va ser de 24.088 dòlars¹⁰. Però a causa de l'augment en la càrrega tributària, encara estan pitjor del que aquesta diferència indica.¹¹

Mitjana d'ingressos setmanals 1980-95

Com podem veure en el gràfic, la mitjana d'ingressos setmanals en activitats privades no agrícoles ha anat caient des de 1980 en termes reals (en dòlars constants de 1982). I la caiguda – que no apareix en el gràfic– és molt més gran des de 1972 quan els salaris van assolir un cim històric.

Com es podria esperar, els salaris que més han caigut són els del treball menys qualificat. Des de 1973 a 1993 els salaris reals dels qui no van acabar el batxillerat s'ha reduït en un 23%, els dels qui el van acabar però no van fer altres estudis també es va reduir, però aquesta vegada en un 17%. Els qui aviat van deixar la universitat també van veure baixar els seus salaris en un 7%, mentre que els salaris dels qui van fer el “college” van pujar, però només un 5%. Els qui realment van millorar són els qui tenen estudis superiors i els executius, naturalment. Com deia el periodista Richard Cohen en un article sobre la “depressió silenciosa”,

La conclusió inevitable és que un gran nombre d'americans està en embarcacions que no puguen amb la marea de la prosperitat global.¹²

al·ludint a la filosofia oficial que en créixer l'economia eleva el nivell de vida de tots els ciutadans, com la marea aixeca totes les barques amarrades al port. És una altra versió de l'“efecte embassament”, que no acostuma a ser veritat.

3.2. Evolució de l'ocupació

Aquesta caiguda dels salaris es produeix alhora que l'ocupació augmenta als Estats Units. El mes de desembre de 1997, l'atur enregistrat era de 4,7% de la població econòmicament activa. Una taxa tan petita d'atur es pot considerar “desocupació friccional”, que és el que els economistes entenen com el nombre d'aquells que estan en transició, és a dir, que “han deixat una feina i n'estan buscant una altra, que sens dubte trobaran amb poc esforç”. La situació és pràcticament de plena ocupació.

La pobresa a Europa és fruit de la desocupació, però no es pot dir el mateix dels Estats Units. El 1995 hi havia 7,4 milions de desocupats, però hi havia 36 milions de pobres. Tot i tenint en compte que molts dels pobres són menors i dones que no es compten entre la “població

econòmicament activa”, és inevitable la conclusió que molts del nombre de pobres són persones empleades, són “working poor”. La qual cosa és una indicació de quelcom que ja se sap d'altres fonts, és a dir, que molts dels llocs de treball que ocupen aquestes persones estan molt mal retribuïts.

En un informe especial del diari The New York Times titulat “The Downsizing of America” (L'encongiment d'Amèrica) s'il·lustra d'una forma impressionant com la pèrdua de milions de “bons llocs de treball” ha estat la causa de la reducció dels ingressos de la classe mitjana i l'augment de la pobresa.¹³

3.3. La pèrdua de bons llocs de treball

El nombre de llocs de treball als Estats Units ha augmentat enormement. Clinton en la reunió del Grup dels Set (els responsables de les set economies més grans del món) a Denver, Colorado, el juny de 1997, presumia davant els seus col·legues europeus que en els seus dos períodes s'havien creat més de vint milions de llocs de treball nets¹⁴, mentre que a Europa amb prou feines s'havien creat nets una mica més de dos milions. És veritat, però la qualitat d'aquests llocs de treball ha disminuït enormement i d'això es queixen els qui proclamen la fi del “sogni americà”:

Més de 43 milions de llocs de treball han desaparegut als Estats Units des de 1979, segons una anàlisi de les dades del Ministeri de Treball fet pel New York Times. Moltes de les pèrdues es deuen al desgast normal d'empreses que tanquen i fàbriques que es traslladen. A més, s'han creat molts més llocs de treball dels que es destrueixen. Però de forma creixent els llocs que desapareixen són els més ben pagats, empleats d'oficina, molts en grans empreses, dones tant com homes, molts d'ells en el zènit de la seva carrera professional. Com un comptaquilòmetres en un cotxe de curses, el nombre és més gran gairebé cada dia.¹⁵

Acomiadaments en grans empreses entre 1991 i 1994		
<i>Empreses</i>		<i>Acomiadaments</i>
<i>Causes</i>		
IBM	85.000	Reestructuració
AT&T (telèfons)	83.000	Noves tecnologies
General Motors (cotxes)	74.000	Trasllat de producció
US Mail (correus oficials)	55.000	Reestructuració
SEARS (grans magatzems)	50.000	Clausura d'establiments
Boeing (aviació)	30.000	Reducció de contractes
D'altres, fins a 25 empreses	620.000	
<i>Font: Business Week, 9 de maig 1994, p. 61</i>		

La responsabilitat d'aquests acomiadaments és sobretot de les grans empreses però no solament d'elles. En un editorial del Washington Post titulat “L'avantguarda de la reducció d'ocupació” s'acusava el govern federal d'anar al capdavant de la cursa per eliminar bons llocs de treball – ben remunerats i segurs– amb xifres impressionants. Segons el diari de Washington¹⁶, el govern havia anunciat pel 1996 l'acomiadament d'un nombre d'empleats entre vint i trenta mil, 4.000 dels quals només a la ciutat de Washington.

Des que el president Clinton va inaugurar la seva presidència el 1993, 187.000 empleats a temps complet han deixat l'administració federal, cosa que ha fet que el nombre de funcionaris sigui el més petit des de 1965. Sort que el president és demòcrata, d'un partit més aviat inclinat a les causes obreres i a la justícia social..., que si hagués estat republicà no sé quines barrabassades hauria fet a l'administració pública.

El problema no és de desocupació. Els acomiadats de les grans empreses troben feina al cap de poques setmanes. El problema és la qualitat de la feina que troben. Les dades del Ministeri de Treball ens mostren que només el 35% dels que deixen una feina en troben una altra d'igual o de més ben pagada que l'anterior. El 65% restant s'ha d'acontentar amb guanyar menys, treballar més hores i, sovint, en una altra localitat a centenars o milers de quilòmetres de la seva ciutat d'origen.

En aquesta degradació contínua dels llocs de treball és fàcil veure que els treballadors menys qualificats són els qui pateixen reduccions més grans en la qualitat i la remuneració del treball que poden trobar després de l'acomiadament i acaben engruixint el nombre dels "pobres que treballen". Particularment, els qui no arribaren a acabar l'educació secundària es troben en un enorme desavantatge, perquè els treballs a què tenen accés són especialment mal pagats. Però fins i tot els qui havent fet la secundària no van arribar a tenir estudis universitaris, els ingressos també han disminuït, com ja hem vist. Això reconeix l'Informe Econòmic del President de 1996:

En els últims 15 anys els salaris reals dels treballadors no qualificats han caigut molt, mentre que els dels treballadors ben qualificats han pujat: entre 1980 i 1994, els ingressos reals dels qui no van acabar l'escola secundària en edats entre els 25 i 34 anys han caigut en un 18%, mentre que els d'aquells amb alguns anys d'universitat han augmentat en un 3%.¹⁷

3.4. Una societat on el guanyador s'ho emporta tot

Així ha caracteritzat la societat americana un llibre de dos economistes que porta aquest títol "The Winner-Take-All Society"¹⁸. Els autors tracten d'explicar la creixent desigualtat en els guanys de les diverses professions i oficis en una societat moderna, i més en concret la creixent desigualtat en la distribució de l'ingrés als Estats Units, una tendència que s'està accentuant cada dia més.

Per exemple, el 1974, el director de la IBM guanyava onze vegades més que el salari d'una típica secretària executiva. El 1994 aquest mateix director guanyava *quaranta* vegades més que la típica secretària, en part perquè la IBM va reduir en un 10% el salari d'unes 120 secretàries de direcció alhora que elevava la retribució dels caps. Aquests moviments oposats de l'evolució dels ingressos han portat al fet que el 5% de les famílies amb ingressos més alts rebien, el 1995, el 22% de la renda nacional, quan el 1978 en rebien el 17%. Aquestes desigualtats van fer exclamar a Robert Reich, antic Ministre de Treball del primer govern Clinton: "Tenim una de les distribucions de la renda més injustes del món!". Així és, en efecte.

El problema no és que els rics guanyin molt i cada vegada relativament més, sinó que gradualment ho vagin traient dels qui guanyen menys, en la mesura que la riquesa deixa de ser pública, amb la reducció de l'estat, i es converteix en riquesa privada dels més rics, naturalment, que són els qui més es beneficien de les reduccions d'impostos i de les privatitzacions de les empreses i activitats de serveis públics. La nova política econòmica que practiquen tant les empreses com les administracions públiques, apel·lant a aquest batibull d'idees i prejudicis que anomenem *neoliberalisme*, té unes conseqüències redistributives clares: donar més al qui ja té a costa dels qui guanyen menys.

3.5. El comerç internacional

Els canvis en la situació de la desocupació, el deteriorament constant dels salaris dels treballadors no qualificats, alguns ho atribueixen al comerç internacional, a l'augment de les importacions de països en vies de desenvolupament, on els salaris són més baixos. Importar aquests productes és com importar salaris baixos al país, diu l'argument.

Assenyalen que la productivitat de la mà d'obra que s'havia estancat la dècada del vuitanta, ha estat creixent en la dels noranta a un bon ritme. *Com és possible que amb un augment de la productivitat en una situació gairebé de plena ocupació no pugi el nivell general de salaris?* La resposta fàcil és apel·lar a la competència internacional i al fet que els obrers xinesos, quan no són presos polítics, guanyen vint vegades menys que el treballador nord-americà menys qualificat. “Els teus salaris, són fixats a Pequín?”.¹⁹ Es preguntava un economista en una coneguda revista acadèmica. Un altre economista, William Cline, després d'haver revisat tota la literatura especialitzada sobre el cas, conclouia:

*La meva pròpia estimació és que les influències internacionals han contribuït en un 20% en l'augment de la desigualtat en els salaris la dècada dels vuitanta.*²⁰

Curiosament, donar la culpa dels salaris baixos al comerç és un argument que esgrimeixen els periodistes i polítics tant de dreta (el periodista Pat Buchanan) com els d'“esquerra” (l'economista Robert Kuttner), tot i que els de la dreta ho emfasitzen més per amagar els problemes estructurals i conjunturals, aliens al comerç exterior, que tendeixen a fer la distribució de la renda tan injusta. L'excusa és perfecta per als qui no volen concedir que són els canvis en el paper de l'estat, la nova permissivitat i tolerància amb les fusions de les empreses, la revolució tecnològica i altres forces a les quals “no convé posar obstacles”, els qui tenen molta més culpa que el comerç en l'evolució dels salaris als Estats Units.

El nou patró de comerç, sense dubte, és una influència més, tot i que no la més important quantitativament ni qualitativa, en el procés de generació de pobresa als Estats Units, en l'estancament dels salaris dels treballadors no qualificats, i en la desigualtat creixent en la remuneració dels salaris entre treballadors amb diferents graus de qualificació. Aquesta influència, tot sigui dit, s'està intentant fer servir per reduir el comerç dels Estats Units amb països en vies de desenvolupament, sobretot les importacions de països que tenen un nivell de salaris molt més baix. Això equivaldria a tancar el mercat nord-americà als països emergents, als quals s'ha induït a exportar per desenvolupar-se. El tancament del mercat americà, mentre que faria molt de mal a les possibilitats de desenvolupament de molts països, no solucionaria el problema de la desigualtat i la pobresa, els mecanismes del qual resideixen en l'estructura de l'economia i la societat americana.

3.6. El debilitament dels sindicats

Els acomiadaments massius, la inseguretats laboral que han creat i la pèrdua de treballs ben pagats ha afectat enormement la credibilitat i capacitat d'acció del moviment sindical americà. La pertinença als sindicats s'ha reduït fins al 16% dels treballadors, el 1991²¹, quan amb prou feines fa trenta anys la xifra era del 35%.

De 103 milions d'assalariats que hi havia al començament de la dècada dels noranta, només 17 milions estaven sindicats (una reducció de gairebé un milió de persones els últims cinc anys). La major facilitat amb què les empreses poden substituir els seus treballadors ha canviat la naturalesa de les relacions de poder en les negociacions col·lectives. La mateixa competència internacional en sectors manufacturadors clàssics, com l'automòbil, l'aeronàutica, l'acer, la maquinària agrícola, etc., en els quals els sindicats eren més forts, ha suposat un debilitament

d'aquests i de la seva capacitat negociadora davant les empreses. Richard Freeman ha estimat que gairebé la cinquena part de l'augment de la desigualtat de salaris als Estats Units es pot atribuir al declivi de la sindicalització²².

4. LA IDEOLOGIA ENTORN DE LA POBRESA I DELS SEUS REMEIS

Un aspecte essencial de la pobresa als Estats Units és el rebuig social que causa la condició de ser pobre, cosa que fa més difícil –perquè no són populars– els esforços de les administracions públiques per combatre-la. Amb tot això s'agreuja la condició de pobresa en recursos econòmics amb la marginació i el menyspreu social. La intolerància amb els pobres i la tolerància amb la pobresa que es troben en la societat americana són coses que no es produeixen en altres pobles rics de la Terra. Aquestes actituds depenen molt dels prejudicis i de la ideologia que es té entorn de la pobresa.

4.1. Els pobres com perdedors

La majoria dels americans veuen els pobres com “perdedors”, com persones que no han tingut la voluntat, l'habilitat, ni la força per aprofitar-se dels avantatges que ofereix a tots els ciutadans el sistema obert, democràtic i de lliure empresa dels Estats Units.

La literatura que llegeixen els nens als col·legis és plena d'històries de nens pobres que van arribar a tenir enormes riqueses gràcies al seu treball, a la seva habilitat i una mica de bona sort. Els ciutadans exemplars que es proposen a l'admiració i imitació de tots també són persones reals amb aquest tipus d'aventura vital: naixement humil –joventut esforçada– maduresa amb èxit. En un país on no es pot presumir de noblesa de sang, de llinatge, de les gestes dels avantpassats o de les grans possessions heretades, es presum d'haver guanyat diners, i si aquests diners s'han guanyat sortint de la indigència, molt millor. Als Estats Units, on es conrea tant el mite de l'èxit personal, els pobres sempre són sospitosos.

I no solament els veuen com sospitosos. En certa manera són contraproductes, perquè no havent estat capaços de lluitar per sortir de la pobresa per ells mateixos –fet que suposen que sempre i en tots els casos és possible– volen viure a costa dels qui han lluitat amb èxit per aconseguir una bona posició econòmica. A més de perdedors són paràsits, rèmores, individus que impedeixen l'avenç dels més capaços i de la societat. Per la incapacitat o l'abúlia dels pobres, diuen, la societat ha de gastar molts més recursos en beneficència –el que als Estats Units en diuen welfare–, recursos que les empreses podrien invertir millor en activitats productives.

4.2. Darwinisme social

D'aquestes consideracions es passa sense voler a proposicions darwinistes, sobre la supervivència dels més forts i la necessitat que l'evolució vagi eliminant els individus més dèbils per a l'enfortiment de l'espècie sencera. Així es constitueix aquest darwinisme social que és una part integrant dels prejudicis neoliberals. No és casualitat que s'hagin reeditat i difós als Estats Units les obres de Herbert Spencer, un obscur sociòleg anglès del segle passat, que va guanyar fama i diners a Amèrica amb les seves teories sobre la selecció dels individus en l'evolució social. Un dels seus llibres publicat el 1982 a Indianapolis es titula “L'home contra l'Estat”. Hi trobem el següent:

Ara que aquesta veritat (la selecció natural de Darwin) és reconeguda per la gent més culta, ara que l'acció benèfica de la supervivència dels més ben dotats els ha impressionat tant, molt més que la gent d'altres temps, es podria esperar que dubtessin molt abans de destorbar la seva acció, ara, molt més que mai abans en la història del món estan fent tot el que poden per promoure la supervivència dels menys dotats.

Amb aquesta apegalosa retòrica antiquada i amb pretensions de llenguatge filosòfic, Spencer, el protegit dels rics, està dient purament i simple que no s'ha d'ajudar els pobres, que és això el que vol dir quan es queixa que s'està promovent la supervivència dels menys dotats. En el meu llibre *La Solidaridad* explico una cosa que vaig veure, el 1995, en un canal de televisió americana dedicat a retransmetre els debats parlamentaris del Congrés. Per argumentar a favor de la supressió dels subsidis a les mares solteres sense ocupació, un representant (diputat) del partit republicà (de la dreta dura), John L. Mica, un milionari de Florida, va ensenyar al fòrum un rètol, que havia portat del seu Estat, que deia: “No alimenteu els caimans”. Cosa que era un bon consell, segons el representant, perquè “si se'ls deixa en el seu estat natural se saben cuidar ells mateixos”. Era la seva manera d'argumentar que no s'ha de donar subsidi a les mares solteres sense feina perquè, en les seves mateixes paraules:

*una alimentació no natural i una atenció artificial crea dependència. Les persones no són caimans, però jo afirmo que amb els nostres actuals subsidis d'un sistema de beneficència que no exigeix treballar hem pertorbat l'ordre natural.*²³

Sens dubte que tots els americans no pensen d'una manera tan salvatge i sense compassió. Molts comparteixen les idees de Spencer i del representant Mica, d'altres, potser la majoria, tenen alguns mals pensaments d'aquest gènere però temperen el seu judici sobre els pobres amb sentiments cristians de compassió, caritat, i molts d'altres els comprenen i se n'apiaden i promouen les lleis de beneficència. I no falten els qui veuen en els pobres l'objecte de la seva filantropia com un esport dels molt rics. Sembla que en temps d'inseguretat econòmica, de por a la desocupació i de reducció de les expectatives per al futur, la gent tendeix a fer-se més dura amb els pobres i accepten més fàcilment les proposicions dels ideòlegs del gran capital. Fa poc llegia en el Washington Post una col·laboració amb el títol “Si no hi ha treball no hi ha plaer”, que abocava conceptes com els següents:

*Privats de la necessitat de guanyar-se la vida, els humans estan privats d'un dels més fonamentals components de la felicitat humana. Nosaltres aconseguim la felicitat lluitant per superar dificultats i –alguna vegada– triomfant. Si no hi ha lluita no hi ha felicitat. Sembla poc intuïtiu però l'evidència mostra que per a la majoria de gent això és així. ... Guanyar-se la vida requereix prendre decisions, fixar prioritats i acceptar responsabilitats. Quan oferim a joves sans l'opció de sobreviure, sense la necessitat –no l'oportunitat, sinó la necessitat– de guanyar-se la vida, sabotgem el desenvolupament d'aquestes habilitats fent-les innecessàries.*²⁴

Tenint en compte que la majoria de pobres són descendents d'esclaus negres i d'emigrants que no van tenir des del començament les mateixes oportunitats que els colons i els seus successors, és molt injust i antihistòric considerar els pobres com perdedors pels seus propis mèrits –o per falta d'ells–. Si la societat de debò hagués ofert les mateixes oportunitats als uns i als altres, encara es podria pensar així, però les circumstàncies van negar a la majoria dels pobres les possibilitats de pujar per les seves pròpies forces i sortir de la pobresa. Que alguns afortunats o esforçats pobres hagin aconseguit sortir de la pobresa pels seus propis mèrits no invalida la regla

general que la història imposa una enorme desigualtat d'oportunitats d'entrada. En efecte, la majoria dels pobres és gent que en néixer es va trobar tancada en una sèrie de “cercles viciosos” de la pobresa (ignorància, medi familiar, falta de motivació i estímuls, expectatives pessimistes, etc.) dels quals els resulta impossible sortir, si no són ajudats des de fora.

Els pobres no són perdedors sinó desposseïts, hereus d'una situació d'injustícia com va ser l'esclavitud, i víctimes de l'explotació imperial que ha generat l'emigració. En donar als mateixos pobres la culpa de la seva pobresa, s'escatima la responsabilitat del sistema, del tipus de societat, dels rics, de les multinacionals, etc., en la generació i el manteniment d'una gran mar de pobres enmig d'un paradís d'abundància de béns materials. Sembla que diguin: “El sistema només genera prosperitat i abundància; el qui no se'n beneficia és per culpa seva”. L'encobriment seria perfecte, si no fos tan groller i increïble.

4.3. Pegats personals en lloc de reformes estructurals

D'aquesta filosofia se'n deriven unes estratègies de lluita contra la pobresa que tendeixen no tant a reduir els condicionaments exteriors que tenallen les famílies pobres sinó a enfortir les possibilitats de lluita i triomf individual dels pobres. No els preocupen tant les estructures objectives que causen pobresa com les disposicions personals per sortir de la pobresa. No es preocupen tant d'arreglar les condicions de vida en el gueto com de facilitar-ne la fugida a alguns. El reforçament de les possibilitats personals estaria bé si no s'abandonés l'atenció als condicionants estructurals, però com a estratègia única i principal les seves possibilitats d'èxit són d'entrada molt limitades.

D'altra banda, les reformes en l'estratègia tradicional de lluita contra la pobresa que tendeixen a estalviar els diners que donen als pobres no suposen cap estalvi: les despeses en el sistema penitenciari augmentaran en la mesura que augmenta la població com ho demostra la taula següent:

Població penitenciària el 1994		
Anys	Presos adults	Per 100.000 hab.
1960	212.958	117
1970	196.429	97
1980	315.974	139
1985	480.568	216
1990	730.580	295
1991	789.610	310
1992	847.271	330
1993	948.881	351
1994	1.012.851	373
<i>Font: Bureau of Justice Statistics. 1994 US Governement</i>		

L'augment incessant de la població penal, la immensa majoria de la qual prové de les files dels pobres (la majoria de la població penal, 55%, són negres²⁵), és un altre índex de l'augment de la pobresa als Estats Units i demostra que els recursos que es retiren d'ajudar les mares solteres i els habitants dels guetos s'han de fer servir, multiplicats, en el sistema penitenciari.

5. LA REFORMA DEL “WELFARE” ALS ESTATS UNITS I EL COMBAT CONTRA LA POBRESA

Les mesures específiques de combat contra la pobresa els últims anys han anat en dues direccions: l'eliminació dels abusos del sistema de beneficència i la devolució de l'administració dels beneficis als estats.

5.1. Treball en lloc de beneficència

Sembla que els abusos són molts:

Gairebé 1 de cada 7 nens americans està rebent “ajuda a famílies amb fills dependents” (el programa AFDC). Menys de l'1% dels qui reben subsidi treballen a canvi del xec de beneficència. I precisament l'últim mes la US General Accounting Office va informar que només l'11% dels 4,6 milions de pares (mares, la immensa majoria) beneficiaris d'AFDC participen cada mes en algun dels programes d'educació, entrenament i recerca de treball establerts per la llei de 1988.²⁶

Des del temps de Ronald Reagan, l'administració americana està obsessionada amb el tema de la dependència, “la teranyina de la dependència” que atrapa els recipients d'ajuda humanitària; amb això es refereixen al fet que moltes persones es passen la vida rebent ajuda, sense intentar treballar ni sortir de la situació de penúria en què es troben. No hi ha res que repugni més a la burgesia americana en el tema de la pobresa. Tanmateix, els treballadors socials en contacte amb els beneficiaris del programa AFDC, el 91% dels quals són dones, no paren de repetir que la majoria d'aquestes persones pateixen condicions que les incapaciten per fer una feina fixa:

- El 60% han sofert abusos i negligències greus com a adults;
- El 35% pateixen incapacitats parcials o tenen persones incapacitades a la família;
- Entre el 25 i el 40% tenen dificultats en l'aprenentatge;
- El 16% té problemes per abús de groga o d'alcohol.²⁷

La dura realitat és que molts dels més dependents de l'assistència pública són incapaçs d'aconseguir i conservar feines a plena jornada en el sector públic o el privat... Els receptors crònics de beneficència viuen en un món molt allunyat dels despatxos on els legisladors redacten plans ben intencionats per fer-los treballar. Algunes dones que durant anys han rebut subsidi tenen tan poca experiència de treball que les assistents socials han d'assajar amb elles perquè aprenguin a dir “moltes gràcies” i “a reveure” al final de les entrevistes de feina. Els investigadors diuen que entre el 25% i el 40% dels receptors a llarg termini d'AFDC té handicaps que no els permeten conservar una feina estable.²⁸

El pensament oficial de la Casa Blanca va en la mateixa línia de Ronald Reagan. Partint del supòsit que el sistema de beneficència no funciona bé (“per molt temps ha minat els valors del treball i de la responsabilitat personal en lloc d'enfortir-los”²⁹), es plantegen el dilema de donar suport a les famílies més pobres, i sobretot als nens, sense generar dependència. Troben la

solució en la fórmula “treball en lloc de beneficència” als més grans i una ajuda especial als nens. La idea està bé, el problema rau en com realitzar-la. Els legisladors no semblen entendre, per exemple, la condició de mare soltera que viu sola i no pot deixar el seu fill per anar a treballar.

5.2. Devolució als estats

La realització d'aquest programa s'ha combinat amb la transferència als estats amb més recursos de més competències en l'administració de programes de beneficència. Molts estats han començat a experimentar amb límits de temps als beneficis de les famílies necessitades per reduir la seva dependència de la beneficència. Però la devolució ha començat a tenir efectes negatius: alguns estats, Califòrnia i Wisconsin, han aconseguit una excepció del Govern Federal per establir un sistema de beneficència de dos nivells: els nous residents que es beneficien de l'AFDC reben unes prestacions menors que els residents antics. És una manera de discriminar contra els emigrants. En altres estats aviat s'han trobat amb problemes, obvis d'altra banda, perquè no afronten situacions de base, com descriu l'informe següent sobre l'estat de Virginia:

La majoria de les primeres 40 famílies que Virginia va expulsar de la beneficència i va posar a treballar semblen destinades a caure novament en la pobresa el proper any, quan s'acabin els beneficis especials que van rebre durant la transició, segons un informe legislatiu donat a conèixer avui. A menys que aconseguixin treballs que paguin més que els que tenen ara, prop del 80% d'aquelles llars a la regió que inclou els comtats de Fauquier i Culpeper on la reforma “de beneficència a treball” es va provar per primera vegada el 1995, novament estaran vivint sota el nivell federal de pobresa el juliol vinent, diu l'informe. Fins i tot en temps de prosperitat i de baixa desocupació, només troben treballs mal pagats perquè tenen poques habilitats i una escassa educació, i quan els subsidis s'acabin –i s'acaben al cap de dos anys– han de començar a pagar per la cura dels seus fills i pel transport a la feina, de manera que poden perdre molt del que han guanyat.³⁰

D'acord amb el principi de passar de la beneficència al treball, el president Clinton ha limitat a cinc anys, en tota la vida, el temps en què una persona pot acollir-se a les mesures de l'AFDC. Encara més, el 1996 va proposar l'abolició del programa d'Ajuda a Famílies amb Fills Dependents (AFDC) i reemplaçar-lo per un altre programa federal amb límits estrictes de temps per rebre beneficis. El nou programa donarà als pares l'opció d'anar a treballar després de dos anys o perdre els beneficis i després de cinc anys els beneficis s'acabaran incondicionalment.

Aquesta mentalitat puritana, economicista i en el fons etnocèntrica s'està aplicant en la revisió d'altres programes com els de Food Stamps (vals de menjar), Affirmative Action (discriminació positiva de les minories), Head Start (programa per fomentar l'educació dels nens als guetos), etc. Fa por que com més s'apliquin aquests principis pseudoeficientistes als més pobres, més perjudicats en sortiran. Tota la reforma del sistema de beneficència, que s'integra en el pla per reduir el dèficit fiscal, és un gran exercici d'hipocresia. Per què no es limiten altres despeses? Per què no s'invoca la racionalitat econòmica per eliminar les ajudes a les empreses (la beneficència a les empreses), que són molt més abundoses i estan menys justificades que les ajudes als pobres?

5.3. Educació i salut

La lluita contra la pobresa als Estats Units per part del govern actual té en el seu haver el

foment de l'educació dels més desfavorits i l'extensió de la cobertura de salut a més ciutadans. L'educació de mala qualitat és patrimoni dels pobres a tots els països del món, però és molt xocant com en pot ser de dolenta entre els pobres dels Estats Units:

La majoria dels estudiants a les escoles públiques de les ciutats a tot el país no arriben a dominar les habilitats bàsiques en lectura, matemàtiques i ciència, conclou un informe. En les tres assignatures només el 40% dels alumnes de quart i vuitè grau van aconseguir el que els educadors consideren un nivell bàsic en els exàmens de caràcter nacional... Per contrast, prop de les dues terceres parts dels alumnes d'escoles suburbanes i rurals van aconseguir o sobrepassar aquest nivell.³¹

L'educació és particularment deficient a les ciutats, als centres de les ciutats antigues deixades als pobres, on els impostos sobre la propietat que recullen les autoritats per finançar el sistema escolar són escassos. Sense altres recursos no poden finançar un sistema educatiu a l'altura de la mitjana del país. El país ha vist amb indiferència com es deterioraven els sistemes educatius de les grans ciutats mentre als suburbis i, fins i tot, al camp es milloraven les instal·lacions i els equips, i es milloraven les condicions de vida dels mestres. En l'últim pressupost de la nació es preveuen partides significatives per elevar els nivells educatius a les ciutats, reparar milers d'edificis escolars, millorar l'atenció als alumnes. El problema s'ha deteriorat tant que ara caldran esforços continus durant molts anys per elevar-ne els nivells. Aquesta és una mesura essencial en la lluita contra la pobresa. Les diferències salarials degudes als nivells diferencials d'educació poden ser substancials. La manera d'aconseguir millors llocs de treball, en una situació de gairebé plena ocupació, és normalment per mitjà d'una millor educació, formació i entrenament.

Una altra mesura encertada pot ser l'extensió del Sistema d'Atenció de Salut (Medicare), que ara beneficia exclusivament els incapacitats i els qui tenen 65 anys o més, o altres persones a partir dels 62 anys³². Amb aquesta mesura es poden beneficiar unes 800.000 persones que no tenen cap assegurança, als quals una malaltia pot portar-los a la ruïna³³. El president Clinton, el 1994, va voler imposar al país una cobertura universal de salut per fer front al problema dels quaranta milions d'americans sense assegurança de malaltia, però l'oposició d'enormes forces econòmiques i polítiques no li ho va permetre. Ara tracta d'estendre la cobertura de l'assegurança mèdica a poc a poc i amb precaució per no despertar els dracs. En aquest terreny, als Estats Units els queda molt camí a recórrer per posar-se a l'altura dels països més civilitzats del món.

6. EL QÜESTIONAMENT DEL CAPITALISME AMERICÀ

El 1995, jo escrivia per a El Periódico de Catalunya el següent:

El cap de setmana passat (15/16 de juliol de 1995) i els dies successius poden haver mort unes tres-centes persones víctimes de la calor a la ciutat de Chicago i unes noranta a la regió de Washington (The Washington Post, 18 de juliol, p. A1). Com és possible que en un país amb un ingrés per càpita de 27.000 dòlars anuals es morin tres-centes persones en una ciutat a causa de l'onada de calor de no més de quaranta graus centígrads? Pensem-ho bé. És cert que els habitants de Chicago no estan en absolut acostumats a suportar aquestes temperatures. Però fins i tot a països pobres com el Txad, Haití, Burkina Faso, etc., poca gent es mor de calor quan el termòmetre arriba als quaranta graus (una cosa que passa sovint!). Alguns nens i alguns vells moren deshidratats..., però, als Estats Units? El perfil de les víctimes és típic: vells amb afeccions respiratòries i cardíques que vivien en apartaments petits, amb poca ventilació per defensar-se del vent i el fred i les finestres tancades per defensar-se dels lladres. Alguns nens i persones joves també van caure per efecte de l'onada de calor. Tots eren gent pobre que, a més, el divendres 14 es van quedar sense electricitat. Això de l'electricitat és una altra història de rics i pobres. Sembla que la companyia elèctrica que els subministra l'energia, la Commonwealth Edison, va deixar sense llum uns 40.000 habitants d'un districte del nord de la ciutat on es concentren els pobres. Les demandes de refrigeració d'habitatges, locals comercials, oficines, etc., és a dir, dels qui tenen més mitjans per a tot van carregar tant la xarxa que –quina casualitat!– es va quedar sense llum el barri pobre. Aquesta tràgica ratxa de morts demostra com poden ser de vulnerables els ciutadans pobres en les societats riques.³⁴

Aquesta llarga reflexió sobre la pobresa i la situació dels pobres als Estats Units ens ha de portar a conèixer millor la naturalesa de l'economia i societat d'aquest gran país per avaluar millor els costos en què incorreríem si importéssim un model que se'ns presenta desitjable i inevitable.

El capitalisme americà està de camí cap a noves cotes d'individualisme i egoisme, on la solidaritat deixa de ser un valor personal i social. El lucre, l'enriquiment personal, la vida plena de plaers i diversions, els èxits personals es converteixen cada vegada més en la raó de viure de la majoria de ciutadans nord-americans. És tan dura la lluita que no queda temps per als altres, per a les causes comunes; per als béns comuns, i menys per als pobres! És un estil de vida i de treball que de l'èxit personal, èxit notable i reconegut, si és possible, en fa una meta de la vida. Realment, són pocs els qui arriben als nivells dels grans triomfadors, molts es queden a mig camí i molts més no passen del primer intent.

La societat americana va derivant cap a allò que s'ha anomenat una “economia de l'Apartheid”³⁵, en què només uns pocs, el 20% d'ingressos més grans, continua acumulant la prodigiosa riquesa que es crea amb les noves tecnologies i els nous sistemes de treball i d'organització d'empreses, mentre la resta veu com s'estanquen els seus ingressos o s'enfonsen en els pantans de la pobresa. La societat americana tendeix, així, a una societat dual, com va ser la de Sud-àfrica, més conflictiva, on les despeses en seguretat i repressió seran cada vegada més grans, i gaudir de la riquesa més ple de sobresalts.

Què ens ha d'oferir la societat americana? No entrem aquí en el terreny personal, on sempre

trobarem exemples d'hospitalitat, honradesa, esperit de treball, sinó que ens mantenim en el pla de les estructures econòmiques i socials. Ells han resolt millor que nosaltres el problema de la desocupació, si més no aritmèticament: la taxa de desocupació és del 4,7% enfront del 20% de l'espanyola. ¿Això vol dir que si adoptéssim la seva organització, els seus valors i les seves maneres de funcionar resoldríem els problemes socials d'Espanya? A part que la cosa no es tan fàcil, diria que potser en alguns aspectes sí; potser podríem funcionar millor en la vida macroeconòmica... Però, en conjunt, no crec que la societat americana sigui un exemple atractiu de valors socials i col·lectius com per inspirar un canvi en la nostra societat. Amb el seu individualisme, la seva inclinació a competir i a superar els altres, els seus anhels de triomf personal, els americans no ofereixen idees per a esforços col·lectius ni empreses societàries, com necessitem per superar la crisi social d'Europa.

NOTES

1. U.S. Census Bureau, "Poverty 1995". Pres de (www.census.gov/hhes/poverty/pov95). Aquesta és la font per a les taules que presento a continuació sense indicar-ne la procedència.
2. "La pauvreté, en Europe comme aux Etats-Unis", *Le Monde*, 18/19 de maig de 1997.
3. Abans de la II Guerra Mundial, i com a resultat de la Gran Depressió dels anys trenta, la tercera part dels americans serien considerats pobres.
4. National Current Employment Statistics (stats.bls.gov:80/newerls.htm).
5. Mary H. Cooper, 1996, "The Working Poor: Will funding cuts make their future grimmer?" *Congressional Quarterly* (no en tenim la data).
6. La població de menys de 18 anys la componen uns 70 milions de persones, de les quals el 20%, és a dir, 14,7 milions són pobres, nombre que representa el 40% de l'univers dels 36,5 milions de pobres nord-americans.
7. Lester C. Thurow. 1996. *The Future of Capitalism*. Morrow & Co. New York p. 68 (hi ha una traducció castellana a Ariel, Barcelona).
8. Si dividim una distribució de freqüències en cent parts, cada 20% representa la cinquena part.
9. Barlett Donald L. and James B. Steele. 1996. *America: Who Stole the Dream?* Andrews and MacMeel. Kansas City.
10. És a dir, en dòlars constants de 1995.
- 11 Barlett Donald L. and James B. Steele. 1996. *America: Who Stole the Dream*. Kansas City, p. 8 i 9.
12. Richard Cohen. 1995. "The Silent Depression". *The Washington Post*, 20 d'abril (opinió).
13. The New York Times. 1996. *The Downsizing of America*. Special Report Times Books.
14. És la diferència dels que s'han creat i els que s'han destruït.
15. *The Downsizing of America*, p. 4.
16. "The Downsizing's Avantgard", *The Washington Post*, març 1996.
17. *The Economic Report of the President 1996*, Washington D.C., p. 231.
18. Robert Frank i Philip Cook. 1995. *The Winner-Take-All Society*. Free Press. New York.
- 19 Richard B. Freeman. 1995. "Are Your Wages set in Beijing?" *Journal of Economic Perspectives*, v. 9. n. 3, p. 15-32.
20. William Cline. 1997. *Trade and Wage Inequality*. Institute for International Economics. Washington D.C., p. 177.
21. U. S. Department of Commerce. *Statistical Abstract of the United States 1991*. p. 425.
22. Citat per Dani Rodrik. 1997. Has Globalization Gone too Far? Institute for International economics. Washington D. C., p. 25.
23. "House Endorse Overhaul of Welfare System" *The Washington Post*, 25 de març de 1995, p. 1 col. 1.
24. Philip Harvey. 1998. "No Work, No Pleasure" *The Washington Post*, 5 de gener, p. A 18.
25. Hi ha 1.432 presos per cada 100.000 ciutadans negres, mentre que només 203 de blancs per cada 100.000 habitants d'aquest color.
26. "Welfare. The Myth of Reform" *U. S. News and World Report*, 16 de gener de 1995, p. 30-34.
27. Ibídem, p. 30.
28. *U.S. News amb World Report*, p. 30-31.
29. Economic Report of the President 1996. p. 124.
30. "Welfare-to Work Fall Short For Most in Va". *The Washington Post*, 22 de novembre 1997, p. A01.

31. "Urban Students Not Making the Mark". *The Washington Post*, 8 de gener 1998, p. A18.
32. Posteriorment, s'ha parlat d'estendre Medicare als qui han complert 55 anys.
33. "Medicare for the Almost-Old". *The Washington Post*. 12 de gener de 1998, p. A17.
34. Es pot llegir tot l'article en el meu llibre: Luís de Sebastián. 1997. *Neoliberalismo global. Apuntes críticos de economía internacional*. Editorial Trotta, Madrid.
35. Freeman Richard B. 1996. "Toward an Apartheid Economy?" *Harvard Business Review*. Setembre-Octubre, p. 115-121.

APÈNDIX¹>N.B. El proper curs *Cristianisme i Justícia* oferirà a Barcelona un seminari-lectura d'aquest llibre.>

El declivi de la classe mitjana

Recentment, *The Wall Street Journal* va descriure el perfil humà del típic desocupat de barri residencial. John Parker, que viu a la rica urbanització de Main Line, Filadèlfia, va perdre la seva feina a IBM amb motiu de la reestructuració empresarial. Durant mesos va romandre tancat a casa seva, una casa de sis habitacions, redactant el seu *currículum* i buscant ofertes de treball. Parker diu que “al començament, ni tan sols em venia de gust sortir al carrer durant les hores d'oficina”. L'antic executiu de quaranta-tres anys comentava que tenia por que “els seus veïns em veiessin i em preguntessin per què feia campana”. El seu aïllament va acabar el dia que va sentir un gran terrabastall i va sortir de casa per anar cap al lloc on treballava un grup d'obriers que pavimentaven el carrer: Va alçar la vista i es va sorprendre en veure dos dels seus amics observant el que havia passat. “Ens vam quedar mirant-nos atònits”, deia Parker, “com volent dir: són les dues de la tarda i cap de nosaltres no és a l'oficina!”.

Els nous cosmopolites

Quan John F. Kennedy va assumir la presidència dels Estats Units, un conseller delegat mitjà d'una de les 500 empreses més pròsperes del país podia guanyar 190.000 dòlars l'any. El 1992, la compensació mitjana va assolir al voltant dels 1,2 milions de dòlars l'any. Entre 1977 i l'inici de la dècada actual, els salaris dels alts executius de les empreses americanes es van incrementar en un 220%. Si els treballadors de fàbrica americans haguessin participat dels increments en productivitat i del creixement dels beneficis d'una manera semblant a com ho han fet els grans executius, el sou mitjà d'un treballador de cadena de producció estaria per sobre dels 81.000 dòlars l'any. Fins i tot els editors de *Business Week* es van veure obligats a reconèixer que “les retribucions als executius creixen per sobre de qualsevol proporció raonable, molt per sobre del que passa amb un altre tipus de feina, des dels treballadors de plantes de fabricació fins als professors escolars”.

L'altra Amèrica

Molts dels americans que passen gana són persones grans. Més d'un milió de ciutadans adults estan desnodrits. Les estadístiques indiquen que més de 30 milions de persones grans es veuen forçades regularment a fer dejuni. A més, la fam comença a fer estralls entre la població americana més jove. Un de cada quatre nens americans en edat de creixement passa gana, segons indiquen els estudis preparats per Bread for the World, una organització de cooperació amb seu a Washington. Don Reeves, analista de política econòmica que treballa per a Bread for the World, afirma que la globalització de l'economia i el ràpid desplaçament tecnològic són els “factors principals” que justifiquen el creixent nombre de famílies americanes que passen gana.

Mentre que milions de ciutadans del camp i de les ciutats es decandeixen de pobresa i, cada vegada més, un gran nombre de treballadors suburbans amb un salari mitjà senten la urpada de la “reenginyeria” i les conseqüències del desplaçament tecnològic, una petita elit de treballadors americans del coneixement, d'empresaris i de directius empresarials atresoren els beneficis de la

---

¹ Extret de J. Rifkin, “*El fin del trabajo*”, Barcelona 1997, p. 206-218.<R

nova economia global basada en la teconologia punta. Gaudeixen d'un nivell de vida benestant, lluny del trastorn social que els envolta. La nova terrible circumstància per la qual travessen els Estats Units és la que ha fet que el mateix secretari de Treball, Robert Reich, s'hagi preguntat: “què és el que ens devem els uns als altres com a membres de la mateixa societat que ja no podem continuar vivint en la mateixa economia?”.

© *Cristianisme i Justícia*, Roger de Llúria 13, 08010 Barcelona
Telf: 93 317 23 38; Fax: 93 317 10 94
espinal@redestb.es; <http://www.fespinal.com>